

Pre službu lektorov Božieho slova vo farnosti sv. Barbory v D.N.V.

Ciele tohto textu:

1/ Nadchnúť čitateľov/ čitateľky do lektorskej služby - potrebujú si postupne budovať osobný vzťah lásky k posvätnéj liturgii a k Svätému písmu.

2/ Viest' k čo najzodpovednejšiemu vykonávaniu lektorskej služby ako služby miestnej cirkvi.

I. LITURGIA EUCHARISTIE v Katolíckej cirkvi a služba lektorov

Čo je to posvätná liturgia? Je to verejná bohopocta /kult/ Božieho ľudu. My na Slovensku poznáme horlivosť svätých Otcov našej viery, sv. Cyrila a Metoda za slovanskú liturgiu na podporu viery našich predkov.

Posledná veľká zmena v liturgii bola prijatá Tridentským koncilom v 16. storočí. V nej vytvoril veľký priestor na ľudový spev - omšové piesne tlmočili tajomstvo slávenia Eucharistie, ktoré boli v značnej miere čítané kňazom v latine. Potom pápež Pius XII. zreformoval slávenie veľkonočného trojdnia na prehĺbenie chápania veľkonočného tajomstva Pána Ježiša v 50. rokoch 20. storočia.

II. Vatikánsky koncil /1962-65/ ako prvý svoj dokument vydal v decembri roku 1963 *Konštitúciu o posvätnéj liturgii /Sacrosanctum concilium, ďalej SC/*. V ňom na prvom mieste vysvetľuje povahu liturgie a jej význam v živote Cirkvi. Nadviazal tak na veľmi živé hnutie za liturgickú obnovu, ktoré sa usilovalo o priblíženie liturgie ľudu, zhruba od roku 1907. Konštitúcia má 130 článkov a skladá sa zo 7 kapitol. Pre predstavu hovorí o: Všeobecné zásady o obnove a pestovaní posvätnéj liturgie; Tajomstvo Eucharistie; Ostatné sviatosti a sväteniny; Modlitbová bohoslužba /liturgia hodín, breviár/; Liturgický rok; Cirkevná hudba; Chrámové umenie a zariadenia.

Vyberáme z tohto dokumentu:

Liturgia sa právom pokladá za vykonávanie Kristovho kňazského úradu, je to verejný kult Božieho ľudu. Je vrcholom a prameňom všetkej činnosti a všetkej sily Cirkvi. V nej sa sprítomňuje a aktualizuje obeta Pána Ježiša na Kalvárii, aby sme mohli na nej duchovne participovať, mať na nej účasť. Tento úkon Ježiš zveril apoštolom pri poslednej večeri. "Tým zveril Cirkvi, svojej milovanej neveste, pamiatku svojej smrti a svojho vzkriesenia - sviatosť nežnosti, znak jednoty, puto lásky, veľkonočnú hostinu, na ktorej sa prijíma Kristus, duch sa naplňuje milosťou a dáva sa nám záruka budúcej slávy."/SC čl. 47/

V liturgii sa pomocou zmyslami vnímateľných znakov **naznačuje a súčasne uskutočňuje dielo našej spásy**, prijímanie Božej milosti na posvätenie človeka. Takto to Cirkev chápe na základe Božieho zjavenia po stáročia.

Konciloví otcovia II. Vatikánskeho koncilu navrhli zásahy do liturgického slávenia najväčšie od Tridentského koncilu /1545-1563/, aby tajomstvo spásy a jeho symboly sa stali Božiemu ľudu zjavnejšími, aby ich nebolo treba vysvetľovať. V obradoch liturgie má byť vznešená jednoduchosť, blízka chápanosti veriacich. Tak liturgia približuje ľuďom tajomstvá viery silou slova, silou symbolov a silou giest, aj silou posvätného ticha.

Dôraz sa kladie na aktívnu účasť veriacich na slávení Eucharistie: "Aby sa naučili prinášať nepoškvrnenú Obetu nielen rukami kňaza, ale spolu s ním, a tak obetovať samých seba." /SC čl. 48/ Do tejto aktívnej účasti patrí aj lektorská služba laikov. Od II. Vatikánskeho koncilu môžu byť lektormi aj muži a ženy, aj deti, horliví vo viere a svedomití. To je vždy dočasné poverenie.

Inak služba lektora v Cirkvi je trvalým poverením zo strany biskupa, ako nižšie svätenie mužov, ktorí sa pripravujú na kňazskú službu.

II. POKLAD BOŽIEHO SLOVA a osobný vzťah k Svätému písmu

1/ Sväté Písmo v živote Cirkvi /Vieroučná konštitúcia Dei verbum o Božom zjavení s. 172-175/ - prečítame si výňatky.

2/ Božie slovo v mojom živote: Je viacero spôsobov, ako čítať Sväté písmo: postupné čítanie textov vybraných kníh Starého či Nového Zákona; čítanie podľa textov vo sv. omši príslušného dňa; keď hľadáme odpoveď na nejakú akútnu otázku, niekto zvykne otvoriť Bibliu na hociakej strane a mieste v dôvere, že mu Boh môže dať takto nájdeným textom svoju odpoveď; otvorenie nacvičovanie čítania Božieho slova metódou **Lectio divina**: spočíva v tomto postupe čítania Božieho slova /osobne alebo v spoločenstve/:

1: Čítanie: Pomaly čítame vybraný text a vnímame ho srdcom. Je prínosom, ak niekto znalý Svätého písma text a jeho kultúrne, historické a biblické súvislosti dokáže bližšie vysvetliť.

2: Meditácia: Uvažujeme, ako text pôsobil na súčasníkov Pána Ježiša a apoštolov, a potom sa v duchu pýtame, čo poslanstvo textu znamená pre nás osobne, čo mi chce Duch Svätý povedať týmto textom.

3: Zdieľanie: V spoločenstve si vzájomne zdieľame, čo pre nás to poslanstvo znamená, ako ho chceme žiť.

4: Modlitba: Prijatie Božieho slova prirodzene prerastá do rozhovoru s Bohom, do modlitby, ďakujeme mu, chválime ho, prosíme o odpustenie a milosť Slovo žiť.

5: Akcia: Snažíme sa uskutočniť, čo nám dal Boh pochopiť pre náš život, a viac Ho milovať.

Cieľom je viac poznať Boží plán spásy; viac poznať a zamilovať si osobu Ježiša Krista; učiť sa žiť podľa múdrosti Božieho slova; obohatiť si osobnú modlitbu výrokmi Svätého písma; poznať Sväté písmo, lebo je to aj kultúrny poklad ľudstva.

3/Ponuka textov Svätého písma v liturgii svätej omše - historický vývin a štruktúra lekciónárov /podľa prednášky kurzu Katolíckeho biblického diela z roku 2011, Páter Ambróz Štrbák, opát kláštora v Jasove/.

Jedným z prvých krokov pri realizácii Konštitúcie o posvätnnej liturgii /Sacrosanctum concilium/ bolo inovovať Lekcionár, aby sa "pri posvätných úkonoch umožnila hojnejšia, rôznorodejšia ponuka Božieho slova." Od roku 1263 používala Katolícka cirkev iba jediný liturgický rok a pri nedeľnej sv. Omši sa čítali iba dve čítania.

Na inovovanie Lekcionára bola ustanovená pracovná skupina 14 odborníkov od roku 1964-1967. Oslovili ďalších 131 biblistov a svoje výsledky bádania dali odobriť viac ako 100 kňazom. Bolo treba najskôr rozhodnúť o štruktúre kalendára, ktorých svätcov a svätice ponechať a ktorých vypustiť /ak bol nedostatok historicky doložených faktov o ich živote a mučeníctve/. A potom rozhodovať, ktoré texty sa budú na ktoré sviatky čítať, aby sa ponuka textov rozšírila. To viedlo k logickému rozhodnutiu, že pôvodný jednotný Lekcionár textov ku sláveniu Eucharistie v rímsko-katolíckej bohoslužbe sa rozšíri. Od roku 690 sa totiž liturgické texty volili tak, že z jednej súvislej Biblie sa vyznačovali texty pre príslušné nedele. Neskôr sa Sväté písmo na liturgické účely rozčlenilo na Evanjeliár, Epištoly, Žaltár a antifony a medzispěvy. Z toho pokladu textov vznikol Misál pre potreby slávenia Eucharistie a Liturgia na posvätenie času /Breviár/. Na tomto historickom diele mala veľký podiel rehoľa františkánov.

Členovia pracovnej skupiny počas dvoch rokov preskúmali liturgické texty používané vo všetkých katolíckych cirkvách s vlastným obradom - rítom /je ich 22/ a v Pravoslávnej cirkvi.

Výsledok: rozhodlo sa, že budú 3 liturgické cykly pre slávenie nedele a pre každý cyklus /A,B,C/ vznikol vlastný Lekcionár. Počas 3 rokov sa v nedele prečíta podstatne viac biblických textov. Podľa hodnotenia rozsahu týchto vybraných textov v 3 Lekcionároch v roku 2003 na Starý zákon pripadá z rozsahu čítaných textov 28 %, na Nový zákon 72 %, hoci čo do obsahu Svätého písma Starý zákon predstavuje 77 % a Nový Zákon 23 %. Odborníci navrhujú, aby sa objem textov Starého zákona rozšíril v smere k väčšej vyváženosti.

V roku 1966 sa práca poverenej liturgickej pracovnej skupiny skončila. V roku 1967 bol zverejnený *Poriadok čítaní pre slávnosti a sviatky*. Ešte raz ho rozposlali tisícom odborníkov a na základe ich odpovedí ho ešte znova dopracovali.

III. PREDNES A OHLASOVANIE BOŽIEHO SLOVA LEKTORMI

Pre zaujímavosť: Aj v izraelskej bohoslužbe bola služba lektorov. Ten, kto začínal s predčítavaním knihy Genezis sa volal "ženích Počiatku" a kto končil s čítaním na konci roka sa volal "ženích Tóry". Čiže pestovali až taký snúbenecký vzťah lásky k Božiemu slovu.

Prvá Cirkev zanechala už z roku 150 zápis o lektorskej službe. Sv. Cyprián hovorí o 2 typoch lektorov: tí, čo pripravovali na krst, a tí, čo prednášali Božie slovo pri eucharistickom slávení. Neskôr lektorskú službu prevzali diakoni, čím laická lektorská služba skončila. Až II. Vatikánsky koncil priniesol zmenu a nadviazal na starobylú tradíciu Cirkvi /na Slovensku od roku 1972/.

- 1) Poslanie služby lektora: spolu s kňazom ohlasuje Božie slovo; má pochopiť a prezentovať zhromaždeniu veriacich v chráme obsah posolstva /kerygmy/ prideleného textu - k tomu je potrebné si príslušný text vopred prečítať a premyslieť.

Lektorská služba teda nie je obyčajným čítaním.

Pochopené hlavné posolstvo biblického textu zdôrazníme hlasom /výrazným prednesom/, vhodnými pomlčkami, komunikáciou s auditóriom liturgického zhromaždenia.

Niekoľko citátov o čítaní Božieho slova:

Prof. Anton Tyrol, pôvodný riaditeľ Katolíckeho biblického Diela vo Svite: "Inak číta človek, ak je mysl'ou pri obsahu čítaného text, ak je s textom vnútorne zjednotený... Sústredené tiché počúvanie veriacich je podporou pre lektora."

Sv. Benedikt z Nursie: "Pre mňa je Božie slovo Eucharistiou."

Enzo Bianchi, taliansky benediktín: "Božie slovo sa modlíme".

Neznámy autor: "Božie slovo nečítam ja, ale Kristus cezo mňa ohlasuje".

- 2) Uvedomiť si, že byť lektorom, lektorkou je milosť a česť. Je to poverenie službou v miestnej cirkvi, pre ktorú logicky platia v danom období určité pravidlá, napríklad:

Lektor nemôže čítať evanjelium, číta prvé a druhé čítanie v nedeľnej liturgii, príp. aj žalm.

Do biblického textu nemožno vkladať žiadne komentáre.

Text sa musí čítať z lekciónára, nikdy nie zo xero-kópie.

- 3) **Ako slúžiť Slovom v chráme /nácvi/:**

Ako prejav lásky k poslucháčom lektor/lektorka číta

- nahlas a zreteľne, aby všetci dobre počuli a rozumeli textu,
- rešpektuje jazyk - oddeľuje myšlienky, spája súvisiace slová,

- správne intonuje vety, najmä otázky atď.

4/ Ako sa pohybovať v liturgickom priestore

- Božie slovo sa číta z ambonu, žalm možno čítať aj z chórusu od organa.
- Optimálne je, keď lektor sedí blízko ambonu, aby pokiaľ možno neprechádzal popri svätostánku. Úctu Ježišovi vo svätostánku prejavíme pokľaknutím na začiatku liturgie eucharistie, v priebehu svätej omše nekľakáme pred svätostánkom, lebo sme sústredení na aktuálne slávenie **na oltári**, tu sa pokloníme.
- Pokiaľ možno, vyhýbať sa pohybu popred oltár. Pôvodne svätostánok sa nachádzal na bočnom oltári, nie na hlavnom oltári. Po II. Vatikánskom koncile je oltár obrátený k ľudu, kňaz slávi liturgiu tvárou k ľudu. Oltár je hlavné miesto chrámu, tam sa rodí Eucharistia a od oltára sa prijíma. Preto je to miesto, ktorému platí veľká úcta.
- Lektor zo svojho miesta v chráme ide k ambonu čítať až keď kňaz skončil modlitbu.

5/ Príprava lektorov na ich službu

Emeritný pápež Benedikt XVI. vo svojej posynodálnej exhortácii *Verbum Domini* o Božom slove v živote a poslaní Cirkvi hovorí: "Je potrebné, aby laici, poverení lektorskou službou, aj keď do nej neboli priamo ustanovení, boli skutočne vhodní a záväzne náležite pripravení. Táto príprava musí byť tak biblická a liturgická, ako aj technická:

Biblická výchova sa má usilovať o to, aby lektori mohli pochopiť čítania v ich kontexte a svetlom viery porozumieť jadrú zjavenej zvesti. Liturgická výchova má lektorom poskytnúť schopnosť chápať zmysel a štruktúru liturgie slova a vzájomný vzťah medzi liturgiou slova a liturgiou Eucharistie. Technická príprava má čoraz lepšie uspôsobovať lektorov na umenie čítať pred ľuďmi, či už priamo, alebo pomocou moderných prístrojov na zosilnenie hlasu."/Verbum Domini, čl. 58/.

Terézia Lenczová, november 2016

Citované:

Podľa záznamu prednášok Kurzu lektorov Katolíckeho biblického diela 2011
Koncilový dokument *O posvätnéj liturgii /Sacrosanctum concillium/* 1963

